

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om foranstaltninger til mindskelse af fedme blandt børn**(Sonderende udtalelse på anmodning af det spanske rådsformandskab)**

(2023/C 349/17)

Ordfører: **Josep PUXEU ROCAMORA**Medordfører: **Isabel CAÑO AGUILAR**

Anmodning om udtalelse	Brev fra det spanske rådsformandskab, 8.12.2022
Retsgrundlag	Artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø
Vedtaget i sektionen	1.6.2023
Vedtaget på plenarforsamlingen	13.7.2023
Plenarforsamling nr.	580
Resultat af afstemningen	
(for/imod/hverken for eller imod)	197/0/0

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Sundhed er en grundlæggende rettighed, og når det gælder børn, er det i FN's konvention om barnets rettigheder fastsat, at de har ret til at vokse op glade og sunde og til at udvikle deres fulde potentiale.

1.2. I øjeblikket er overvægt og fedme blandt børn fortsat en af de største udfordringer for folkesundheden i EU-landene. Årsagerne dækker over en bred vifte af miljømæssige, sociale og økonomiske faktorer. Fedme blandt børn er forbundet med fysiske, mentale og sociale sundhedsproblemer i barndommen og voksenlivet.

1.3. EØSU påpeger behovet for at mindske socioøkonomiske uligheder i barndommen, eftersom de er direkte forbundet med overvægt blandt børn. I visse tilfælde ses der en dobbelt så høj andel af børn og unge, der lider af fedme, i lavindkomsthusholdninger.

1.4. EØSU bemærker med bekymring, at medlemsstaterne har forskellige tilgange til håndtering af fedme blandt børn (i forbindelse med forskellige aspekter såsom kommunikation, næringsdeklaration, fremme af fysisk motion og bæredygtig kost og nyere aspekter såsom sund brug af skærme og fremme af mental og følelsesmæssig sundhed), og opfordrer indtrængende Kommissionen og Europa-Parlamentet til at spille en mere proaktiv rolle på dette område og arbejde for øget standardisering og en mere effektiv ramme.

1.5. EØSU bemærker med bekymring, at de fleste nationale restriktioner for promovning af og reklamer for fødevarer og ikkealkoholiske drikkevarer rettet mod børn er for svage, og at de eksisterende frivillige tilgange ikke i tilstrækkelig høj grad beskytter børn og unge. Udvalget mener, at WHO's ernæringsprofil kan bruges som grundlag for at begrænse reklamer for produkter med et højt indhold af sukker, fedt eller salt, og finder det vigtigt at tage ved lære af andre landes gode eksempler på foranstaltninger og praksis, hvor forskellige politikker, herunder lovgivning, har vist sig effektive, når det gælder om at begrænse børns eksponering for audiovisuel kommerciel kommunikation om føde- og drikkevarer med højt indhold af salt, sukker, fedt, mættet fedt eller transfedtsyrer. Det er samtidig vigtigt at sikre, at reglerne vedrørende sendetid for børneprogrammer altid overholdes, og at enhver reklame er i overensstemmelse med princippet om reklame-troværdighed. Der mindes om, at WHO går ind for at begrænse alle relevante former for fødevarereklamer, der henvender sig til børn.

1.6. I den forbindelse opfordrer EØSU til at forny EU's handlingsplan 2014-2020 om fedme blandt børn, under hensyntagen til forslagene i denne udtalelse.

1.7. For at nå disse mål er det efter EØSU's opfattelse afgørende, at EU-institutionerne fremmer forbruget af de fødevarer, der anses for at udgøre kernen i en sund og bæredygtig kost (friske og lokalt producerede frugter og grøntsager i sæson samt bælgfrugter og fuldkorn og animalske proteiner såsom fisk). Dette kan ske ved f.eks. at lægge vægt på politikker til fremme af EU's landbrugsprodukter, ved at udvikle offentlige udbud, der fremmer sunde og bæredygtige kostvaner, eller ved at gøre brug af skattemæssige incitament (såsom momsned sættelser) som et instrument til at støtte køb og forbrug af sådanne fødevarer. I en situation med inflation og stigende priser kan begge foranstaltninger desuden bidrage til, at mange flere familier, især de dårligst stillede, får lettere adgang til en nærende kost af høj kvalitet. EØSU opfordrer også til at fortsætte processen med at ændre og forbedre sammensætningen af føde- og drikkevarer på EU-markedet.

1.8. EØSU opfordrer til at give familier enkle redskaber til at tilegne sig den viden, der er nødvendig for at forstå de mange forskellige årsager til fedme blandt børn og dennes sundhedsmæssige konsekvenser i barndommen og voksenlivet. EØSU mener desuden, at det er vigtigt, at samfundet som helhed bakker op om en sund brug af informations- og kommunikationsteknologi og de anbefalinger, der allerede findes i den henseende. Overdreven skærmb brug fører til stillesiddende adfærd og øget eksponering for reklamer for føde- og drikkevarer med et højt indhold af sukker, fedt og salt og til risici for den mentale sundhed hos børn og unge.

1.9. EØSU efterlyser et uddannelsesmiljø, der fremmer fysisk aktivitet, sund kost samt psykologisk og følelsesmæssig sundhed. Skoler er også et ideelt sted til at fremme en sund livsstil og bekæmpe fedme blandt børn på en positiv måde uden at skabe social stigmatisering eller modstand mod visse kropstereotyper. Udvalget mener, at en af foranstaltningerne til dette formål består i at ændre de nuværende læseplaner, således at der afsættes mere tid til fysisk aktivitet, og i at investere mere i undervisning i kost og madlavning. Skolekantineerne spiller en central rolle i at fremme sunde kostvaner hos børn og unge, hvorfor det anses for vigtigt at sikre, at de forefindes på alle uddannelsesstadier, og at den tilbudte kost er sund, afbalanceret og af høj kvalitet. Udvalget minder desuden om, at det er muligt at udvide og styrke gennemførelsen af EU's ordning for skolefrugt, -grønt og -mælk samt fremme tilskud til skolemad blandt dårligt stillede børn.

1.10. EØSU opfordrer indtrængende medlemsstaterne til at udvide og forbedre deres offentlige rum og infrastrukturer, så de fremmer og letter aktiv mobilitet, først og fremmest i områder omkring eller på vej til uddannelsesinstitutioner. Udvalget skønner desuden, at der er brug for at skabe byrum med sportsarealer, legepladser og grønne områder, som er tilgængelige, sikre og tiltalende for børn og unge.

1.11. EØSU foreslår at bruge det digitale miljø til at fremme en sund livsstil, sunde relationer og en sund adfærd. I den forbindelse opfordrer EØSU endnu en gang til at iværksætte visuelle reklamekampagner inspireret af positive sociale reklamekampagner rettet mod børn til fordel for sunde fødevarer og kostvaner, en aktiv livsstil og sunde skærmanvaner.

1.12. EØSU minder om anbefalingerne i sin evaluering af EU's skolemadsordning⁽¹⁾ samt udtalelserne om sunde og bæredygtige kostvaner og fra jord til bord-strategien, og opfordrer Kommissionen til at medtage foranstaltninger til bekæmpelse af fedme blandt børn i den næste ramme for bæredygtige fødevarer, f.eks. i forbindelse med mærkning og offentlige indkøb.

1.13. EØSU er, som udvalget har påpeget i andre udtalelser, også overbevist om, at demokratiske innovationer såsom fødevarerpolitiske råd og fremme af deltagerorienterede tilgange kan være med til at øge fødevarerpolitikens kvalitet og legitimitet. Udvalget tilskynder på europæisk plan til, at der oprettes et instrument som f.eks. et råd for den europæiske fødevarerpolitik.

1.14. Kort sagt går EØSU ind for en helhedsorienteret indsats mod fedme, som retter sig mod at få folk til at gå over til en sundere livsstil, men også at ændre alle de medvirkende samfundsmæssige faktorer, og anbefaler at iværksætte offentlige strategier, der uden forskelsbehandling sikrer adgang for alle til en sund kost, fysisk aktivitet og sport, tilstrækkelig hvile samt psykologisk og følelsesmæssig trivsel.

⁽¹⁾ EØSU's evalueringsrapport: *Evaluering af EU's skoleordning*.

2. Fokus på sundhed i alle politikker

2.1. Sundhed er en grundlæggende rettighed⁽²⁾ og en forudsætning for, at vores samfund og økonomi kan fungere. Derudover er navnlig børns ret til at vokse op glade og sunde og til at udvikle deres fulde potentiale anerkendt i FN's konvention om barnets rettigheder⁽³⁾. EØSU støtter den såkaldte One Health-model, der ligeledes bakkes op af Kommissionen, som en integreret tilgang, der har til formål at sikre balance i og bæredygtig optimering af menneskers sundhed.

2.2. Bekæmpelse af fedme blandt børn er afgørende for at nå verdensmålene for bæredygtig udvikling, især mål nr. 3, og derved sikre et sundt liv og fremme trivslen for personer i alle aldre og forbedre samtlige europæeres sundhedstilstand i fremtiden. Videnskaben fortæller os, at forebyggelse af fedme i kritiske faser af livet, f.eks. i de første leveår og i ungdomsårene, sandsynligvis giver de største sundhedsmæssige fordele, mindsker de sundhedsmæssige omkostninger og udgør den bedste mulighed for at bryde den onde cirkel, hvor fedme nedarves gennem flere generationer, samt rette op på de ernæringsmæssige uligheder.

2.3. I tråd hermed bifalder EØSU det kommende spanske EU-formandskabs anmodning om en sonderende udtalelse fra EØSU om mulige foranstaltninger til at mindske fedme blandt børn. Dette er på linje med tendensen blandt EU-institutionerne og EU-landenes regeringer til at udforme og udvikle strategier med sigte på at begrænse og forebygge fedme og overvægt blandt børn.

- i) I EU-strategien om barnets rettigheder⁽⁴⁾ anerkendes det, at en sund kost samt fysisk aktivitet er afgørende for børns fulde fysiske og mentale udvikling.
- ii) I initiativet om den europæiske børnegaranti, som bør bidrage til at sætte børns og unges rettigheder i centrum for EU's politikudformning, er fedme blandt børn et af de aspekter, som bør indgå i de nationale planer.
- iii) Denne udtalelse bygger desuden videre på EU-strategien om sundhedsproblemer i relation til ernæring, overvægt og fedme (2007), hvidbogen om fedme fra 2017 og EU's handlingsplan om fedme blandt børn 2014-2020⁽⁵⁾, som i lighed med denne rapport havde til formål at standse stigningen i overvægt og fedme blandt børn og unge (0-18 år). I den forbindelse opfordrer EØSU til at forny EU's handlingsplan om fedme blandt børn 2014-2020.

3. Fedme blandt børn i Europa: Hvordan står det til?

3.1. Ifølge Verdenssundhedsorganisationen (WHO)⁽⁶⁾ er fedme en kompleks og ikkeoverførbare sygdom med mange underliggende faktorer, og den defineres som overdreven fedtmasse, som kan skade sundheden. Fedme er også en risikofaktor ved udvikling af andre ikkeoverførbare sygdomme såsom hjerte-kar-sygdomme, stofskiftesygdomme, knogle- og ledsygdomme eller kræft⁽⁷⁾, psykiske lidelser og nedsat livskvalitet, hvilket nedsætter den forventede levetid og øger risikoen for at dø for tidligt. Disse konsekvenser fører i sidste ende til en betydelig stigning i landenes sundhedsudgifter samt andre individuelle, samfundsmæssige og økonomiske udgifter.

⁽²⁾ Retten til sundhed blev første gang nedfæstet i WHO's forfatning (1946), hvori det hedder, at »den højest opnåelige sundhedsstandard er en af de grundlæggende rettigheder for ethvert menneske...« I præamblen til forfatningen defineres sundhed som »en tilstand af fuldstændig fysisk, mental og socialt trivsel og ikke blot fraværet af sygdom eller svækkelse«. I verdenserklæringen om menneskerettighederne fra 1948 nævnes sundhed som en del af retten til en passende levemåde (artikel 25). Og den blev i 1966 endnu engang anerkendt som en menneskerettighed i den internationale konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, artikel 12.

⁽³⁾ FN's konvention om barnets rettigheder, 1989.

⁽⁴⁾ Kommissionens (2021) EU-strategi for børns rettigheder. COM(2021) 142 final: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=CELEX:52021DC0142>.

⁽⁵⁾ https://health.ec.europa.eu/system/files/2016-11/childhoodobesity_actionplan_2014_2020_en_0.pdf.

⁽⁶⁾ Udkast til henstillinger om forebyggelse og behandling af fedme gennem hele livet, herunder mulige mål, Debatoplæg fra WHO. 2021. Kan findes her: https://cdn.who.int/media/docs/default-source/obesity/who-discussion-paper-on-obesity-final190821.pdf?sfvrsn=4cd6710a_24&download=true.

⁽⁷⁾ Weihrauch-Blüher S, Wiegand, S. »Risk Factors and Implications of Childhood Obesity«. *Curr Obes Rep*. December 2018; 7(4): s. 254-259.

3.2. I dag er overvægt og fedme blandt børn fortsat en af de største udfordringer for folkesundheden i EU-landene. I den femte dataindsamlingsrunde under WHO's initiativ for overvågning af fedme blandt børn (gennemført mellem 2018 og 2020⁽⁸⁾) viste det sig, at 29 % af alle børn i alderen 7-9 år i de 33 deltagende lande var overvægtige⁽⁹⁾, og at 12 % led af fedme. Opdelte man tallene efter køn, lå drengene lidt højere end pigerne (idet 31 % af drengene og 28 % af pigerne led af overvægt, og 14 % af drengene og 10 % af pigerne led af fedme).

3.3. EØSU påpeger, at covid-19-pandemien kan have forværret problemet med fedme blandt børn. Der findes stadig flere tegn på, at covid-19-pandemien kan have øget forekomsten af fedme blandt børn, navnlig blandt de mest sårbare⁽¹⁰⁾.

3.4. EØSU bemærker med bekymring, at medlemsstaterne har forskellige tilgange til håndtering af fedme blandt børn (i forbindelse med forskellige aspekter såsom kommunikation, næringsdeklaration, fremme af fysisk motion og bæredygtig kost og nyere aspekter såsom sund brug af skærme og fremme af mental og følelsesmæssig sundhed), og opfordrer indtrængende Kommissionen og Europa-Parlamentet til at spille en mere proaktiv rolle på dette område og arbejde for øget standardisering og en mere effektiv ramme.

4. Faktorer, der medvirker til fedme blandt børn

Fedme kan ikke tilskrives en enkelt årsag, men udspringer af et komplekst samspil mellem forskellige faktorer⁽¹¹⁾. Disse faktorer kan være både individuelle (biologiske/genetiske, fysiologiske og livsstilmæssige), miljømæssige (påvirkningen fra de forskellige miljøer, personen udvikler sig i, f.eks. familien, skolen eller lokalsamfundet), psykosociale (uddannelsesniveau eller samfundslag) og økonomiske (familiens indkomstniveau⁽¹²⁾).

4.1. De psykosociale faktorer og økonomiske ressourcer følger sociale mønstre, kan gøre lavindkomstfamilier mere sårbare over for skadelige miljømæssige påvirkninger i alle livets faser og har en kumulativ effekt igennem hele livet.

4.2. Der er rigelig dokumentation for, at en usund ernæring og overvægt hos moderen inden undfangelsen og under graviditeten kan have store konsekvenser for barnets kropssammensætning i de første leveår og for dets tilbøjelighed til at udvikle fedme.

4.3. Desuden hænger overvægt blandt børn direkte sammen med **socioøkonomiske uligheder** i barndommen, som er blevet forværret af pandemien, og med den stigende inflation og den økonomiske krise, og fedme er i nogle tilfælde dobbelt så udbredt i lavindkomsthusholdninger, da deres livsstil adskiller sig fra den, der ses i husholdninger med højere indkomster.

4.4. **Fysisk aktivitet** er en af grundstenene i en sund livsstil hele livet igennem. Fysisk aktivitet er også en vigtig medvirkende faktor til forebyggelse og behandling af fedme blandt børn og tidlige metaboliske risikofaktorer⁽¹³⁾ og en væsentlig forudsætning for udviklingen af grundlæggende kognitive, motoriske og sociale færdigheder. Ikke desto mindre er 81 % af alle børn i alderen 11-17 år ikke tilstrækkeligt fysisk aktive⁽¹⁴⁾. Før pandemien angav kun én ud af syv 15-årige unge i WHO's europæiske region (14 %), at de udførte mindst en times moderat til kraftig fysisk aktivitet hver dag⁽¹⁵⁾. På samme måde nåede kun 25 % af drengene i 15-årsalderen og 15 % af pigerne i samme alder i 2014 op på det anbefalede niveau for fysisk aktivitet⁽¹⁶⁾.

⁽⁸⁾ Report on the fifth round of data collection, 2018–2020: WHO European Childhood Obesity Surveillance Initiative (COSI), WHO's europæiske regionalkontor, København, 2022.

⁽⁹⁾ Tallet for overvægt omfatter også tallet for fedme.

⁽¹⁰⁾ WHO European Regional Obesity Report 2022 og <https://www.who.int/europe/news/item/11-05-2021-high-rates-of-childhood-obesity-alarming-given-anticipated-impact-of-covid-19-pandemic>.

⁽¹¹⁾ World Health Organization (2012), *Population-based approaches to childhood obesity prevention*. Genève, WHO.

⁽¹²⁾ Kansra, A.R., Lakkunarajah, S., Jay, M.S., *Childhood and Adolescent Obesity: A Review*, 2021; 8:581461.

⁽¹³⁾ Whiting, S., et. al., »Physical Activity, Screen Time, and Sleep Duration of Children Aged 6-9 Years in 25 Countries: An Analysis within the WHO European Childhood Obesity Surveillance Initiative (COSI) 2015-2017«, *Obes Facts*, 2021; 14(1) s. 32-44.

⁽¹⁴⁾ Guthold R., Stevens G.A., Riley L.M., Bull F.C., »Global trends in insufficient physical activity among adolescents: a pooled analysis of 298 population-based surveys with 1·6 million participants«, *Lancet Child Adolesc Heal*, 2020; 4(1) s. 23-35.

⁽¹⁵⁾ Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling (OECD)/Den Europæiske Union. *Health at a Glance: Europe 2022: State of Health in the EU Cycle*. OECD Publishing, Paris, 2022.

⁽¹⁶⁾ *Adolescent obesity and related behaviours: trends and inequalities in the WHO European Region, 2002–2014*, WHO's regionale kontor for Europa, København, 2017.

4.5. En **usund kost** med et højt indtag af føde- og drikkevarer med meget fedt, sukker og salt er forbundet med højere grad af fedme og dårligere almen sundhedstilstand. Modsat er kostvaner, der går i retning af middelhavskost, atlantehavskost eller nordisk kost eller blot en kost baseret på især friske og plantebaserede fødevarer, forbundet med bedre sundhedsresultater⁽¹⁷⁾ ⁽¹⁸⁾. Ifølge den seneste runde i WHO's initiativ for overvågning af fedme blandt børn⁽¹⁹⁾ spiser mindre end halvdelen (43 %) af børn i alderen 6-9 år i WHO's europæiske region frisk frugt dagligt, mens 7 % aldrig spiser frugt eller spiser det mindre end én gang om ugen. Samtidig er det kun en tredjedel (34 %) af børn i alderen 6-9 år, der spiser grøntsager hver dag.

4.6. Ud fra et økonomisk og socialt synspunkt påpeger EØSU også, at den globale **stigning i fødevarerpriserne** påvirker forbrugerpriserne i EU og derved de indkøbsmønstre og spisevaner, der gør sig gældende i familierne og blandt børn og unge i Europa, herunder navnlig de mest sårbare.

4.7. **Følelsesmæssig trivsel** og fedme er tæt forbundne størrelser. På den anden side øger fedme i barndommen risikoen for at blive udsat for forskelsbehandling, stigmatisering og mobning i skolen og hæmmer dermed barnets følelsesmæssige trivsel.

4.8. For meget **skærmtid** har vist sig at være en af de medvirkende faktorer til forekomsten af overvægt/fedme og er indbyrdes forbundet hermed⁽²⁰⁾ ⁽²¹⁾, og selv om anbefalingen fra internationale organisationer og offentlige organer lyder på højst 120 minutters daglig skærmtid, tyder det ikke på, at den bliver fulgt af de europæiske børn og unge⁽²²⁾.

5. Foranstaltninger til at bekæmpe fedme blandt børn

5.1. Bekæmpelse af fedme blandt børn kræver både et fokus på hele livsforløbet og en samtidig indsats for at bekæmpe de mange årsager til fedmen. EØSU foreslår at anvende en helheds- og deltagerorienteret tilgang. Hvis det skal lykkes at reducere forekomsten af fedme og overvægt blandt de europæiske børn og unge, er der brug for samarbejde mellem og tilsagn fra alle aktører⁽²³⁾: offentlige myndigheder, den private sektor/erhvervslivet, medier, uddannelses- og sundhedsinstitutioner og familierne. Denne omfattende indsats bør desuden bygge på en positiv og ikkestigmatiserende tilgang.

5.2. EØSU opfordrer indtrængende til en fornyelse af EU's handlingsplan for 2014-2020 om fedme blandt børn, som bør sigte mod at fremme en afbalanceret kost, fysisk aktivitet og sunde uddannelsesmæssige og sociale miljøer samt sikre sundhedspleje, beskytte de mest sårbare grupper, tilskynde til og fremme socialt ansvar for sundhed fra virksomhedernes side og i reklamer samt fremme synergier mellem de forskellige offentlige myndigheder. Udvalget anbefaler desuden at iværksætte tiltag, der på globalt plan og på tværs af sektorer fremmer en sund ændring af de miljøer, hvor børn og unge lever og vokser op.

5.3. EØSU minder om anbefalingerne i sin evaluering af EU's skolemadsordning⁽²⁴⁾ samt udtalelserne om sunde og bæredygtige kostvaner og fra jord til bord-strategien, og opfordrer Kommissionen til at medtage foranstaltninger til bekæmpelse af fedme blandt børn i den næste ramme for bæredygtige fødevarer, f.eks. i forbindelse med mærkning og offentlige indkøb.

⁽¹⁷⁾ Willett, W. et al., »Food in the Anthropocene: the EAT-Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems«, 2019, the Lancet, vol. 393, s. 447-492.

⁽¹⁸⁾ Afshin, Ashkan et al., »Health effects of dietary risks in 195 countries, 1990-2017: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2017«, the Lancet, Volume 393, Issue 10184, s. 1958-1972.

⁽¹⁹⁾ Report on the fifth round of data collection, 2018-2020: WHO European Childhood Obesity Surveillance Initiative (COSI), WHO's europæiske regionalcenter, København, 2022.

⁽²⁰⁾ Fang, K., Mu, M., Liu, K., He, Y. »Screen time and childhood overweight/obesity: A systematic review and meta-analysis«. Child Care Health Dev. September 2019; 45(5): s. 744-753.

⁽²¹⁾ Haghjoo, P., Siri, G., Soleimani, E., Farhangi, M.A., Alesaeidi, S. »Screen time increases overweight and obesity risk among adolescents: a systematic review and dose-response meta-analysis«. BMC Primary Care, 2022; 23(1), s. 161.

⁽²²⁾ Report on the fifth round of data collection, 2018-2020: WHO European Childhood Obesity Surveillance Initiative (COSI), WHO's europæiske regionalcenter, København, 2022.

⁽²³⁾ Dobbs, R., Sawers, C., Thompson, F., Manyika, J., Woetzel, J.R., Child, P. et al., Overcoming obesity: An initial economic analysis, McKinsey Global Institute, 2014.

⁽²⁴⁾ EØSU's evalueringsrapport: *Evaluering af EU's skoleordning*.

5.4. EØSU understreger også endnu en gang betydningen af at styrke fødevaredemokratiet og er som påpeget i andre udtalelser overbevist om, at demokratiske innovationer såsom fødevarepolitiske råd og fremme af deltagerorienterede tilgange kan være med til at øge fødevarepolitikens kvalitet og legitimitet. Udvalget tilskynder på europæisk plan til, at der oprettes et instrument som f.eks. et råd for den europæiske fødevarepolitik.

5.5. Det makrosociale miljø

5.5.1. Inden for det makrosociale miljø slår EØSU til lyd for, at alle aktører tilpasser deres indsats til hinanden med henblik på at skabe et socialt økosystem, der fremmer en kulturmæssig ændring hen imod mindsket ulighed og en sundere livsstil.

5.5.2. EØSU gentager sin opfordring til, at der udvikles foranstaltninger, som kan sætte de offentlige systemer bedre i stand til at forebygge og håndtere særligt sårbare omstændigheder, der står i vejen for en sund livsstil.

5.5.3. Udvalget understreger behovet for at gå videre med sociale tiltag, der gør det lettere for familier at forene arbejde og familieliv samt tage medansvar, og som gør det muligt for dem at kunne dyrke og bruge mere tid på sunde aktiviteter.

5.5.4. EØSU anbefaler, at man fremmer offentlige strategier, der sikrer adgang til sportsfaciliteter uden nogen form for forskelsbehandling, og gør det nemmere at være tilstrækkeligt fysisk aktiv. EØSU anbefaler at mindske den kønsbestemte og sociale kløft i forbindelse med udøvelse af aktiviteter, herunder fysiske aktiviteter, sikre inklusive rum og fremme et mere mangfoldigt udbud.

5.5.5. EØSU mener, at de offentlige myndigheder bør have et stærkere fokus på bekæmpelse af fedme, når de skal udforme, gennemføre og overvåge lovgivning og politikker på alle politikområder, og i den forbindelse tage hensyn til de medvirkende faktorer til overvægt og fedme.

5.5.6. EØSU bemærker med bekymring, at de fleste nationale restriktioner for promovning af og reklamer for fødevarer og ikkealkoholiske drikkevarer rettet mod børn er for svage, og at de eksisterende frivillige tilgange ikke i tilstrækkelig høj grad beskytter børn og unge. Udvalget mener, at WHO's ernæringsprofil kan bruges som grundlag for at begrænse reklamer for produkter med et højt indhold af sukker, fedt eller salt, og finder det vigtigt at tage ved lære af andre landes gode eksempler på foranstaltninger og praksis, hvor forskellige politikker, herunder lovgivning, har vist sig effektive, når det gælder om at begrænse børns eksponering for audiovisuel kommerciel kommunikation om føde- og drikkevarer med højt indhold af salt, sukker, fedt, mættet fedt eller transfedtsyrer. Det er samtidig vigtigt at sikre, at reglerne vedrørende sendetid for børneprogrammer altid overholdes, og at enhver reklame er i overensstemmelse med princippet om reklame-troværdighed. Der mindes om, at WHO går ind for at begrænse alle relevante former for fødevarereklamer, der henvender sig til børn.

5.5.7. EØSU mener, at det er afgørende, at EU-institutionerne fremmer forbruget af de fødevarer, der anses for at udgøre kernen i en sund og bæredygtig kost (friske og lokalt producerede frugter og grøntsager i sæson samt bælgfrugter, fuldkorn og animalske proteiner såsom fisk). Dette kan ske ved f.eks. at lægge vægt på politikker til fremme af EU's landbrugsprodukter, ved at udvikle offentlige udbud, der fremmer sunde og bæredygtige kostvaner, eller ved at gøre brug af skattemæssige incitamenter (såsom momsnedsettelse) som et instrument til at støtte køb og forbrug af sådanne fødevarer.

5.5.8. EØSU opfordrer også medlemsstaterne og fødevarevirksomhederne til at forbedre produkternes sammensætning som et middel til at fremme en sundere kost. Hvis ikke man frivilligt opnår en reduktion af visse kritiske næringsstoffer, bør regeringerne undersøge hvilke yderligere incitamenter og foranstaltninger, der kan bringes i anvendelse, herunder afgifter afpasset efter indholdet af det pågældende næringsstof.

5.5.9. EØSU mener, at det er nødvendigt, at de offentlige myndigheder inden for rammerne af deres respektive beføjelser sikrer adgang til gratis drikkevand ved at indføre behørigt markerede drikkevandsfontæner i offentlige rum, uddannelsesinstitutioner, pladser til fritidsaktiviteter samt sportspladser og rekreative områder.

5.5.10. EØSU mener, at der bør gøres en indsats for at fremme forskning i de medvirkende faktorer til overvægt og fedme samt formidle denne forskning som et strategisk element i en koordineret indsats på sundhedsområdet.

5.5.11. For så vidt angår efterspørgsel understreger EØSU endnu en gang, at offentlige politikker bør sætte forbrugerne i stand til at vælge en sundere kost gennem uddannelse og oplysning i form af enkle og direkte oplysningskampagner eller udbredelsen af pædagogiske kostretningslinjer.

5.5.12. EØSU går ind for en tilgang, der omfatter hele samfundet, og opfordrer derfor til, at der oprettes et instrument som f.eks. et europæisk fødevarepolitisk råd, hvilket EØSU har slået til lyd for i adskillige udtalelser, og hvis opgave bl.a. skal være at bekæmpe fedme blandt børn.

5.6. Familiemiljøet

5.6.1. EØSU er klar over, at familien er et sted, hvor viden og vaner videreføres, og den første prisme, hvorigennem den daglige virkelighed opfattes, ligesom det er i familien, at de første adfærdsmønstre begynder at tegne sig ⁽²⁵⁾. Udvalget opfordrer derfor til at sikre, at borgerne får nøjagtige og nyttige oplysninger om betydningen af at reducere digital stillesiddende adfærd og om sunde søvnvaner, ernæringsbehov i alle aldre og fremme af fysisk aktivitet.

5.6.2. EØSU mener konkret, at der bør iværksættes programmer og foranstaltninger til at opbygge kapacitet og øget viden om håndtering af overvægt blandt børn og til at forebygge stigmatisering og forhindre negative kropsopfattelser. Udvalget mener ligeledes, at det er vigtigt at instruere familier i en sund brug af informations- og kommunikationsteknologi, herunder til at indgå relationer ⁽²⁶⁾, især hvad angår skærmtid og indhold.

5.6.3. Det er også vigtigt at fremme foranstaltninger såsom støtte til amning, udarbejde retningslinjer for supplerende kost til spædbørn og bedre forældrefærdigheder eller organisere og udbrede kurser i sund og nem madlavning, især for familier med få ressourcer.

5.7. Uddannelsesmiljøet

5.7.1. Børn tilbringer en stor del af deres tid i uddannelsesmiljøer, ikke kun i rent uddannelsesmæssig sammenhæng, men også i deres fritid eller uden for undervisningstiden.

5.7.2. I den forbindelse er det vigtigt, at der i dette miljø anlægges en positiv tilgang til indsatsen mod fedme blandt børn uden at skabe social stigmatisering eller modstand mod fremstillinger af visse kropstereotyper. For EØSU er det afgørende at fremme en positiv kropsopfattelse og i den forbindelse have særligt fokus på at forebygge enhver form for diskriminerende adfærd eller adfærd, der kan tyde på en begyndende spiseforstyrrelse.

5.7.3. EØSU påpeger desuden, at skolemiljøet bør fremme fysisk aktivitet og en sund kost. Udvalget mener, at en af de vigtigste foranstaltninger til dette formål består i at ændre de nuværende læseplaner, da der efter udvalgets opfattelse er brug for at afsætte mere tid til fysisk aktivitet, udvide viften af sportsaktiviteter og investere mere i undervisning i kost, ernæring og madlavning.

5.7.4. EØSU mener, at skolekantineerne spiller en central rolle i at fremme sunde kostvaner hos børn og unge, hvorfor det anses for vigtigt at sikre, at de forefindes på alle uddannelsesstadier, og at den tilbudte kost er sund, afbalanceret og af høj kvalitet.

5.8. Fritidsområder: udformning af sunde bymiljøer

5.8.1. EØSU mener, at udformningen og anvendelsen af det fysiske miljø (herunder skoler, transportsystemer, bydele og sportscentre) bør have til formål at sikre passende og sikre muligheder for fritidsaktiviteter og aktiv leg og for fysisk aktivitet generelt ⁽²⁷⁾.

⁽²⁵⁾ Hebestreit, A., Intemann, T., Siani, A., et al. »Dietary Patterns of European Children and Their Parents in Association with Family Food Environment: Results from the I.Family Study«. *Nutrients*. 2017; 9(2), s. 126.

⁽²⁶⁾ Informations- og kommunikationsteknologier.

⁽²⁷⁾ Tackling obesity by creating healthy residential environments, WHO, 2007.

5.8.2. I lyset af ovenstående opfordrer EØSU indtrængende medlemsstaterne til at udvide og forbedre deres offentlige rum og infrastrukturer, således at de fremmer og letter aktiv mobilitet ved at skabe mere plads til fodgængere og gøre det lettere at cykle, navnlig i områderne omkring eller på vej til uddannelsesinstitutioner. Udvalget skønner desuden, at der er brug for at skabe byrum med sportsarealer, legepladser og grønne områder, som er tilgængelige, sikre og tiltalende for børn og unge.

5.8.3. EØSU ser det som afgørende at udvide grønne områder, parker og rekreative områder, så der er plads til fysisk aktivitet, fremme brugen af trapper som et alternativ til elevatorer eller rulletrapper i fritidsområder og lette adgangen til gratis drikkevand.

5.9. Det digitale og audiovisuelle miljø

5.9.1. EØSU minder om vigtigheden af den korrekte gennemførelse af EU's direktiv om audiovisuelle medietjenester (AVMS-direktivet) og foreslår at bruge det digitale miljø lige fra radio- og TV-udsendelser til nyere medieformer, herunder sociale medier såsom Instagram og TikTok, til at fremme en sund livsstil, sunde relationer og en sund adfærd. I den forbindelse efterlyser EØSU, som udvalget også har gjort det ved tidligere lejligheder⁽²⁸⁾, at der iværksættes visuelle reklamekampagner inspireret af reklamekampagner til fordel for sunde fødevarer og kostvaner, en aktiv livsstil og sunde skærmvaner.

5.10. Sundhedsmiljøet

5.10.1. Efter EØSU's opfattelse er det afgørende, at de kompetente sundhedsmyndigheder ajourfører deres anbefalinger på grundlag af videnskabelig dokumentation om aktiviteter og tiltag, der har vist sig at være effektive i forebyggelsen, bekæmpelsen og overvågningen af overvægt og fedme.

5.10.2. Desuden bør der sikres lige adgang til omfattende sundhedstjenester, ligesom det bør sikres, at personer, der lider af eller er i risiko for overvægt eller fedme, inden for rammerne af den universelle sygesikring kan få systematisk og personlig vejledning og rådgivning fra sundhedsprofessionelle vedrørende øget fysisk aktivitet og en afbalanceret kost. I den forbindelse skal der gøres en indsats for at overvåge børns sundhedstilstand fra fødslen og op i ungdomsårene, herunder overvågning af overvægt og fedme, og fremme sundhedsoplysning og øget bevidsthed om en sund livsstil blandt børn og unge og deres familier.

5.10.3. Det er afgørende at tilbyde socioøkonomisk sårbare familier en målrettet støtte fra professionelle sundhedsarbejdere, som er kulturelt afpasset, praktisk og opbyggende, og som styrker en sund opvækst med hensyn til fedme og overvægt og den dermed forbundne livsstil.

5.10.4. På grundlag af den eksisterende viden mener EØSU desuden, at det er nødvendigt at gå i proaktiv dialog med kvinder og par, der overvejer at få børn, og yde rettidig og kulturelt lydhør støtte til fremme af en sund livsstil under graviditeten og amningen, ledsaget af folkeoplysning til fremme af bedre ernæring og fysisk aktivitet inden undfangelsen, og at skabe bedre rammer for og støtte i forbindelse med amning.

Bruxelles, den 13. juli 2023.

Oliver RÖPKE

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽²⁸⁾ Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om fremme af sunde og bæredygtige kostvaner i EU (initiativudtalelse) (EUT C 190 af 5.6. 2019, s. 9).